

GÜMÜŞ EKONOMİ ÜZERİNE SWOT ANALİZİ

Özgür ASLAN

Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü
ozgur.aslan@iuc.edu.tr
ORCID: 0000-0002-8780-5463

Tule GÜLTEKİN

Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gerontoloji Bölümü
tulegultekin@iuc.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9531-7187

Hatice Selin IRMAK

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gerontoloji Bölümü
haticeselin.irmak@iuc.edu.tr
ORCID: 0000-0001-5032-1767

Başvuru Tarihi:12/07/2023

Kabul Tarihi:14/11/2023

DOI: 10.21441/sosyalguvence.1326321

Türü: Araştırma Makalesi

Atıf: ASLAN, Ö., GÜLTEKİN, T., IRMAK, H.S. (2023), Gümüş Ekonomi Üzerine SWOT Analizi, Sosyal Güvence Dergisi, Sayı 23, s. 951-968. doi: 10.21441/sosyalguvence.1326321

ÖZ

Gümüş ekonomi ile yaşlı bireylerin yaşam kalitesinin artırılması için, ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte yenilikçi politikaların, ürünlerin ve hizmetlerin geliştirilmesi ve aktif yaşlanmanın sağlanması amaçlanmaktadır. Bu çalışma kapsamında doküman inceleme ve SWOT analizi tekniği kullanılarak gümüş ekonominin, içsel (güçlü ve zayıf yönler) ve dışsal (fırsatlar ve tehditler) faktörleri belirlenmeye çalışılmıştır. SWOT Analizi ile gümüş ekonominin, ekonomideki yerinin belirlenmesi için olası fırsat ve tehditleri ile üstün ve zayıf yönleri belirlenmiştir. Bu bağlamda gümüş ekonominin potansiyelinin farkına varılmasının sağlanması için yaşlı dostu iş ortamlarının oluşturulması, çalışma yaşamında yaş ayrımcılığının önlenmesi ve yaşlı istihdam kotası gibi noktalarda düzenlemeler yapılmalıdır. Bunların yanında yaşlılara yönelik istihdam düzeyinin artırılmasına ve özel politikalara ihtiyaç duyan grupların işgücü piyasasına kazandırılmasına yönelik yapılan faaliyetler desteklenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Gümüş Ekonomi, Gerontoloji, Yaşlanma, SWOT Analizi

SWOT ANALYSIS ON SILVER ECONOMY

ABSTRACT

With the silver economy, the inclusion of policies, developers and services to undertake and to increase the survival of the elderly people and active aging of the population. Within the scope of this study, internal (strengths and weaknesses) and external (opportunities and threats) factors of the silver economy were tried to be determined by using content and SWOT analysis technique. With the help of SWOT analysis of the silver economy, its share in the economy with its strengths and weakness of advertising are trying to be found out. In this context, realizing the potential of realizing the potential of the silver economy, preventing age discrimination in working life and making regulations on issues such as the employment quota for the elderly. In addition, it should be supported to increase the target level for the elderly and to introduce special policies to the market for groups who are hearing.

Key Words: Silver Economy, Gerontology, Aging, SWOT Analysis.

GİRİŞ

Batı toplumlarındaki çağdaş demografik eğilimler, yaşlanmanın ekonomik ve sosyal sonuçlarını incelemenin önemine katkıda bulunmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gerçekleşmeye başlayan demografik değişiklikler, geleneksel piramidal yapıyı tersine çevirmiştir (Albuquerque ve Lopes, 2010, s.970). Doğum oranlarının azalmasına ek olarak sağlık alanında yaşanan gelişmeler ile birlikte ortalama yaşam süresinin uzaması toplam nüfus içerisindeki yaşlı nüfusun artmasına neden olmuştur. Bu bağlamda demografik bilgiler hızla değişmekte olup Birleşmiş Milletler nüfus verilerine göre 2022 yılı itibariyle Dünyada toplam nüfusun %9,8'ini, Türkiye'de toplam nüfusun %9,9'unu 65 yaş ve üzeri bireyler oluşturmaktadır. Bu oranın 2050 yılında Dünya genelinde %15,9'a, Türkiye'de ise %20,9'a yükseleceği tahmin edilmektedir (United Nations, 2022). Dünya nüfusu içerisindeki yaşlı nüfusun gittikçe artması, ülkeleri yaşlılar ile ilgili sosyal politika üretmeye ve söz konusu politikaları geliştirmeye zorlamaktadır (Korkmaz ve Korkut, 2018, p. 259-260).

Nüfus yaşlanması ülkelerin gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun karşılına çıkacak bir durumdur. Kaçınılması mümkün olmayan bu durumu fırsata çevirmek için ülkeler sürdürülebilir, etkin ve planlı politikalar geliştirmek zorundadır ve bunun içinde ülkelerin bu konuyu vakit kaybetmeden gündemlerine almaları büyük önem taşımaktadır (Korkmaz ve Korkut, 2018, p. 258-259).

Yaşlanma olgusu, ülkelerin gelecek politikaları ile şekillenebilir ve ekonomik açıdan avantajlı hale getirilebilir. Demografik değişim ile toplumsal yapıda ekonomik değişimi zorunlu kılan 3 faktör bulunmaktadır (Gordon, 2017, s.9):

- Azalan genç nüfus ve yaşam süresi artan yaşlı birey sayısı nedeniyle artan bağımlılık oranına bağlı olarak iş yapma maliyetlerinin artması.
- Aktif yaşayan yaşlı sayısının artması ile hizmet, ürün ve yeniliklerin pazar kapasitesini arttırması ve bu durumun da genç bireyler için yeni işler yaratması.
- Yaşam süresinin arttığı toplumlardan yararlanabilmek için farklı politikaların belirlenmesi.

Ülkelerin sosyal, sağlık ve ekonomik gelişimleri, yaşanan demografik dönüşümden doğrudan etkilenmektedir (Arentshorst ve Peine, 2018; Oğlak, 2017; Lai ve vd., 2016). Küresel yaşlanma süreci; toplumsal yapıdaki ekonomik ilişkileri hem pozitif yönde hem de negatif yönde etkileyebilmektedir. Bu noktada toplam nüfus içerisindeki yaşlı nüfus oranının artmasına bağlı olarak bağımlılık oranlarının yükselmesi ile çalışan nüfus üzerindeki yükün artması, sosyal sigorta kurumlarının ödemeler

konusunda sıkıntı yaşaması küresel yaşlanma sürecinin negatif etkilerini; yaşlı bireyin deneyimlerinden faydalanma, yaşlılara yönelik evlerin inşa edilmesi gibi yeni iş olanakları ve yeni fırsatlar ise pozitif etkileri oluşturmaktadır (Aydın, 2017). Bu doğrultuda, 50 yaş ve üzeri bireylerin bütün ekonomik faaliyetlerini kapsayan “Gümüş Ekonomi” kavramı gündeme gelmiştir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: GÜMÜŞ EKONOMİNİN TANIMLANMASI

Gümüş ekonomi kavramı, yaşlanan nüfusun temsil ettiği zorluklar ve fırsatlarla ilgili çok çeşitli kavramları ve ilgi alanlarını kapsamaktadır (European Union, 2018, s.6). Bu kavram, 65 yaş ve üzerindeki nüfusun en yüksek olduğu ülke olan Japonya’da ortaya çıkan “gümüş piyasa”dan türetilmiştir. Gümüş ekonominin büyüklüğünün günümüzde 3,7 trilyon Euro olduğu tahmin edilmektedir. Gümüş ekonominin 2025 yılına kadar Avrupa ekonomisine 5,7 trilyon Euro’nun üzerinde katkı sağlayacağı düşünülmektedir (European Commission, 2019, s.3).

Gümüş ekonomi, nüfusun yaşlanmasıyla ilgili kamu ve tüketici harcamalarından kaynaklanan ekonomik fırsatlar ile 50 yaşın üzerindeki bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak için tasarlanmış tüm ekonomik faaliyetleri, ürünleri ve hizmetleri içermekle birlikte, işletmeler arasında yaşlanmakta olan işgücüne uyum sağlanmasını amaçlayan ticari anlaşmalar olarak tanımlanmaktadır (European Commission, 2018, s.6; Gordon, 2017, s.14; APEC, 2017, s.14; Szewczyk, 2018, s.39). Bununla birlikte, gümüş ekonominin ayrı bir pazar sektörü olarak değil, mevcut birçok sektörde bir dizi mal ve hizmet olarak ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır (IBERDROLA, 2021). Klimczuk (2012, s.52)’de gümüş ekonomi, mal ve hizmetlerin üretim ve dağıtım alanlarını yaşlıların ve yaşlanma sürecine giren genç nesillerin ihtiyaçlarına göre ayarlamaya yönelik bir ekonomik sistem olarak tanımlanmaktadır. Senyoral (ileri yaş) ekonomi olarak da bilinen gümüş ekonomi, yaşlı nüfusun ihtiyaç ve taleplerine odaklanarak onları harekete geçirmeyi ve her yönden bağımsızlığı desteklemeyi hedeflemektedir (Heffner vd., 2019, s.5).

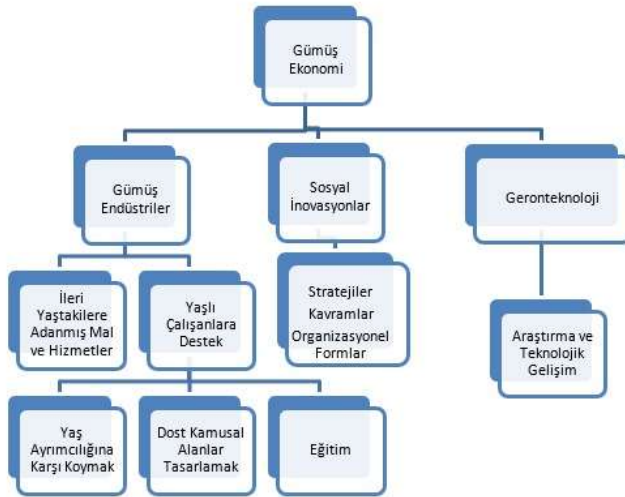
Yaşlanan nüfus, gümüş ekonomi bağlamında her biri kendi ihtiyaç durumlarına göre aktif bireyler, kırılgan bireyler ve bağımlı bireyler şeklinde 3 gruba ayrılmaktadır. Dolayısıyla gümüş ekonomi, genel tüketici ekonomisinin büyük bir bölümünü oluşturmakla birlikte, harcama öncelikleri ve modellerinde önemli farklılıklar mevcuttur (European Commission, 2015, p. 3-4).

Gümüş ekonomi çok sektörlü bir yapıdadır ve tek bir pazara odaklanmamaktadır. Bu nedenle, “yaşlılar için veya yaşlılarla birlikte hareket eden tüm şirketleri birleştirmek ve entegrasyon için organize etmek ve yapılandırmak” için çalışmak önem

taşımaktadır (Ageing Fit, 2018, s.4). Sosyal bilimler çerçevesinde uzun ömür ekonomisi kavramı yerine de kullanılabilen gümüş ekonomi; devletin Ar-Ge yatırımları, kilit sektörler için vergi teşvikleri ve yaşlanmayla ilgili bilginin yayılmasını sağlayan teşvik edici bir unsur olarak görülmektedir (Felix, 2016, s.116).

Gümüş ekonomi kavramı ile ileri yaştaki bireylerin yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için, ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yenilikçi politikaların, hizmetlerin ve ürünlerin geliştirilmesi ve aktif yaşlanmanın ön plana çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda yaşlı bireylerin çalışma yaşamına aktif olarak katılabilmelerine, topluma katkıda bulunmaya devam etmelerine ve sağlıklı kalabilmelerine yönelik daha fazla imkânın sunulmasına önem verilmesi gerekmektedir. Buradaki kilit nokta, bireysel, organizasyonel ve toplumsal olarak tüm seviyelerde adaptasyondur (Marešová, Mohelská ve Kuča, 2015, s.535). Bu çerçevede adaptasyon sadece fiziki anlamda sağlıklı olmayı ve işgücüne katılım durumunu değil, kültürel ve sosyal katılımı da kapsamaktadır (Demirbilek ve Öktem-Özgür, 2017, s.15).

Şekil 1. Gümüş Ekonominin Faaliyet Alanları

Kaynak: Krzyminiewska, 2020, s.21

Sürdürülebilir bir gümüş ekonomi için, öncelikle ileri yaştaki bireylerin; ürünlerin tüketicileri ve hizmetlerin kullanıcıları olarak bölgesel ve yerel ekonomilere büyük katkı sağladığını kabul etmek gerekmektedir (SUDOE, 2014, p. 3-4). İlk olarak 50'li yaşların üzerinde aktif ve sağlıklı yaşlanmayı desteklemek ve bu bireyleri mümkün olduğu kadar uzun süre işgücünde tutmak önemlidir. İkinci olarak gümüş ekonominin, sağlık ve bakım gibi temel hizmetlerin ihtiyaçlarına ayak uydurması

esastır. Buradan hareketle gümüş ekonominin; yaşlanma sürecinin ortaya çıkardığı işlevsel kayıplar ve bu kayıplar ile başa çıkmada ihtiyaç duyulan gereksinimleri gidermeyi amaçlayan dijital araç ve hizmetlerden türetilmesi beklenmektedir. Bu noktada yaşlı bireyler için yüksek dijital okuryazarlık düzeylerine ulaşmak ve dijital araçlarla üretilecek çözümlerin bu grup için nasıl tamamen erişilebilir hale getirilebileceğini planlamak oldukça önemli olacaktır. Yeni dijital teknolojiler, hem bu ihtiyaçları desteklemek için önemli bir çözüm kaynağı olabilirken hem de gümüş ekonominin zorluklarına başarılı bir şekilde yanıt verebilecek yeniliklere fırsatlar sunabilmektedir (European Commission, 2019, s.4).

1.1. Gümüş Ekonominin Özellikleri

Gordon (2017, s.14)'e göre nüfusun yaşlanması, geri döndürülemez ve reddedilemez niteliktedir. Gümüş ekonomiyi büyütmek için değişen koşullara uyum sağlamanın ve yenilik geliştirmenin öneminin anlaşılması fırsatları beraberinde getirebilir. Ürün ve hizmet sağlayıcıları günümüzde yaşlı bireyleri, pazarlamaya entegre etme ve yaşlı tüketiciler için ürünler sunma ihtiyacını giderek daha fazla dikkate almaktadırlar. Bunun nedeni, 60 yaş ve üzerindeki bireylerin gençlerden farklı davranış ve ihtiyaçlara sahip olmasıdır (Meiners, 2014, s.69).

İleri yaş piyasası ve gümüş ekonominin ne olduğunu anlamının önemli bir parçası pazar bölümlenmesidir. Bölümlenme, yaşlı nüfusun dört bölüme ayrıldığı yaş gruplarına göre yapılabilmektedir (SUDOE, 2014, p. 3-4).

- 50-59 yaş arası: Genellikle hala aktif ve kariyerlerinin zirvesindedirler. Buna karşın çok az zamanları vardır.
- 60-74 yaş arası: Borçları bitmiş durumda ve harcanabilir gelirin altın çağındadırlar. Genellikle emekli olmuş durumda olup, boş zamanlarına ve gönüllü eylemlerine yatırım yapmaktadırlar.
- 75-84 yaş arası: Harcama yetenekleri ve istekleri azalmaktadır. İlk özerkliklerini yitirmeye başlamaktadırlar.
- 85 üzeri: Bireylerin büyük bir kısmı bağımlıdır ve özerklik kaybı yaşamaktadırlar. Gelirleri ve faaliyetleri oldukça azalmış durumdadır.

Yaşlanma sürecinin ekonomi üzerinde olumlu yenilikler oluşturma gibi bir etkisi olabileceği varsayımı çerçevesinde, bu etkinin ekonomik potansiyellerinin doğru bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir. Demografik yaşlanma ve yenilikçilik arasındaki ilişki üzerine araştırmalar, son yıllarda temel olarak teknoloji kullanımına ve gümüş ekonominin talep tarafının özelliklerine odaklanarak ilerleme kaydetmiştir. Yaşlılara

yönelik yeniliklerin ekonomik potansiyelini değerlendirmek için, bu pazarın arz tarafını da analiz etmek büyük önem taşımaktadır. Bu noktada meydana gelen yenilik türlerini, gelişmelere dahil olan aktör kategorilerini ve gümüş ekonominin önündeki zorlukları ile kısıtlamaları ortaya koymaya çalışmak da süreç için önemlidir (Laperche vd., 2019, s.463). Gümüş ekonomi tüketicilerini en iyi tanımlayan özellikler aşağıda yer almaktadır (IBERDROLA, 2021):

- Satın alma güçleri yüksektir ve ekonomik yükleri azalmaktadır.
- Vakitlerini seyahat etmek, yeni deneyimler yaşamak vb. gibi istediklerini yapmak için kullanabilirler.
- Aktif bireylerdir ve hayatlarını özenli yaşamak isterler.
- Yaşlı bireyler gençlerden daha fazla tüketebilir ve bu durum yaşlı bireylere yönelik daha spesifik ürün ve hizmetler gerektirmektedir.
- Daha çok boş zamanları vardır. Kültürel aktiviteler ve boş zaman aktiviteleri ile boş zamanlarını değerlendirmek istemektedirler.

Hızlı demografik yaşlanma, gelecekte Avrupa Birliği ve küresel ekonomik kalkınmayı belirleyen ana faktörlerden biri olacaktır. Ekonomik büyüme ve istihdam, gümüş ekonomi için önemli bir fırsat olmasının yanı sıra, büyük bir toplumsal zorluktur (European Commission, 2015, p. 5-7). Bu noktada gümüş ekonomiyi büyütme yönelik çabalar; yaşlanmanın bakım ve emeklilik sistemlerini sürdürmeye, yaşam kalitesini sürdürmeye ve yaşa bağlı eşitsizlikleri azaltmaya yönelik büyük toplumsal zorluklar ortaya çıkardığı için kamunun içinde bulunduğu kötü duruma stratejik bir tepkidir (Gordon, 2017, s.14).

1.2. Gümüş Ekonomi Sektörleri

Gümüş Ekonomi, 60 yaş ve üzeri nüfustaki tüketici sayısındaki ve kamu harcamalarındaki hızlı artış göz önüne alındığında; işletmeler için eş görülmemiş ekonomik fırsatlar ve zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Yaşlı bireyler, işlevsel kapasitelerinin azalması gibi nedenlerle nüfusun geri kalanı tarafından tüketilen mal ve hizmetlerden farklı tüketim pratiklerine sahiptir (Rogelj ve Bogataj, 2019, s.2680). Yaşlı bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak, büyük yatırım ve üretim fırsatları yaratmaktadır. Örneğin konut sektöründe yaşlanma, işlevsel sınırlamalara (görme, işitme veya odalar arasında hareketlilik gibi) rağmen yaşlıların bağımsız bir şekilde yaşamasına izin verecek şekilde tasarlanmış bir konut talebine yol açmaktadır. Yine şehirlerde de hareket kabiliyeti kısıtlı bireylere uyarlanmış kamu hizmetlerine; sağlık endüstrisinde, kronik hastalıkları önleme ve yönetme hizmetlerine ve bakım

hizmetlerine olan talep artmaktadır (Okumura vd., 2020, s.11).

Gümüş ekonomiden önemli ölçüde faydalanması beklenen sektörler arasında; kozmetik ve moda, turizm, bağımsız yaşamı destekleyen akıllı evler, hizmet robotikleri, sağlık (tıbbi cihazlar, ilaçlar ve e-sağlık dahil) ve bakım, güvenlik, kültür, eğitim ve beceriler, eğlence, kişisel ve otonom ulaşım, bankacılık ve ilgili finansal ürünler yer almaktadır (European Commission, 2015, s. 8). Ayrıca yaşlı bireyler için oftalmik (gözle ilgili) ve odyoloji (işitme) sektörlerine ilişkin pazarlar da oldukça önemlidir. Bu iki alt sektör, yaşam kalitelerini iyileştirmek isteyen gümüş ekonomi tüketicileri için önemli harcama alanları arasındadır (Therlin vd., 2018, p. 2-3).

Zsarnoczky (2016)'ya göre; gümüş ekonomi, özel teknoloji hizmetleri aracılığıyla, nüfusun yaşlanmasına ilişkin stratejiler geliştirmeye odaklanmaktadır. Bu hizmetler genellikle sağlık turizmi, bakım ve web tabanlı evde bakım çözümleri dahil olmak üzere sağlık izleme, robotik yardım, elektrikli hareketlilik veya spor aktiviteleri yoluyla refahı desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu alanların çoğu yeni teknolojilere dayalıdır ve çeşitli fiziksel koşullar ile farklı yaşlardaki bireylerin ihtiyaçlarına uyum sağlamak için adımlar atılacağını varsayımı üzerine inşa edilmektedir. Bu nedenle, gümüş ekonomi kavramı, tüm grupların sosyal entegrasyonuna katkıda bulunacak evrensel mal ve hizmetlerin tasarlanmasına da dayanmaktadır (Szewczyk, 2018, s.40).

Gümüş ekonomi, ekonominin tüm alanlarını etkilemektedir. Bu noktada, yaşlı bireylere yönelik özel ihtiyaçları içeren yeni bir talep piyasaya dahil olabilecektir. Bu yeni piyasa fırsatlarından yararlanmak için, arz tarafının (teknolojik gelişmeleri daha sağlıklı mı yoksa daha uzun yaşamak için mi kullanmak istediği gibi) ikilemlerini çözmek gerekmektedir (Zsarnoczky, 2016).

2. YÖNTEM

Bu araştırmanın modeli, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan ve sınırlı bir sistemin nasıl işlediği ve çalıştığı hakkında sistematik bilgi toplamak için çoklu veri toplama kullanılarak o sistemin derinlemesine incelenmesini içeren metodolojik bir yaklaşım olan durum çalışması şeklinde tanımlanmaktadır (Chmiliar, 2010). Durum çalışması sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesi olarak tanımlanmakta ve elde edilen sonuçlara göre gelecek çalışmalarda nelere odaklanılması gerektiğini ortaya koymaktadır (Merriam, 2013; Davey, 2009). Bu kapsamda bu çalışmanın verileri nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizi ise literatür taraması ve bilgi kaynakları incelenerek elde edilen ikincil verilerin yazarlar tarafından incelenmesi sonucunda SWOT analizi tekniği ile tablo oluşturularak yapılmıştır. Oluşturulan tabloya göre, gümüş ekonominin, içsel (güçlü ve zayıf yönler) ve dışsal (fırsatlar ve tehditler)

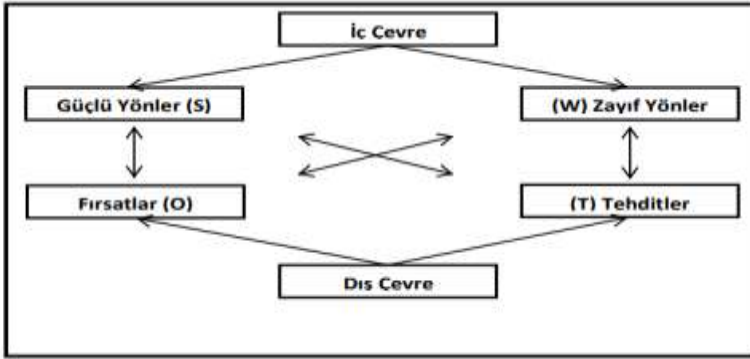
faktörleri belirlenmeye çalışılmıştır.

3. GÜMÜŞ EKONOMİNİN SWOT ANALİZİ

SWOT analizi, incelenen kuruluşun; tekniğin, durumun veya sürecin güçlü ve zayıf yönlerini belirlemekte ve dış çevreden kaynaklı olan fırsatları ve tehditleri değerlendirmekte kullanılan bir yöntemdir (Sammuto-Bonnici ve Galea, 2015; Gürlek, 2002). Diğer yandan, SWOT analizi, teknik, süreç veya durumu güçlü ve zayıf yönleri ile bunların karşı karşıya olduğu fırsatlar ve tehdit unsurlarını ortaya koyan bir “mevcut durum analizi”dir. SWOT Analizi, aynı zamanda o teknik, süreç veya durumun gelecekteki konumunun ne olacağını tespit ve tahmin etmeye yarayan bir “gelecek durum analizi”dir (Aktan, 1999).

SWOT Analizi; teknik, süreç veya durumun hem iç çevresinden güçlü ve zayıf yönlerini hem de dış çevresinden kaynaklı fırsat ve tehditleri bir arada görerek karşılaştırma yapılabilmesini sağlamaktadır (DPT, 2003). Güçlü yönler; iç çevrenin analizi sonucunda ortaya çıkan, teknik süreç veya durumun üstünlük sağlayabildiği varlık ve yeteneklerini; zayıf yönler ise yetersiz kaldığı veya değişikliğe cevap veremediği durumları ifade etmektedir (Dinçer, 2004). Fırsatlar söz konusu teknik, süreç veya durumu geliştirebilecek, bulunduğu konumdan daha ileriye götürebilecek, ona yarar sağlayabilecek olumlu çevre göstergeleri, tehditler ise teknik, süreç veya durumun varlığını sona erdirebilecek veya gelişimini durdurabilecek olumsuz çevreye ilişkin göstergelerdir. Şekil 2’de SWOT analizinin temel faktörleri yer almaktadır.

Şekil 2. SWOT Analizinde Temel Faktörler

Kaynak: Özköse, Arı ve Çakır, 2013, s.47

Gümüş ekonominin daha etkili hale gelmesi ve durumunun çok daha iyi değerlendirilebilmesi için güçlü, zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerinin bilinmesi önem arz etmektedir. Bu faktörlerin belirlenmesi amacıyla SWOT analizi yapılması büyük

önem taşımaktadır. Aşağıda yer alan Tablo 1’de gümüş ekonomiye yönelik sistematik kaynak taraması ile elde edilen verilerin yazarlar tarafından incelenmesi sonucunda gerçekleştirilen SWOT analizi çalışması yer almaktadır.

Tablo 1. Gümüş Ekonominin SWOT Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yaşlı bireylerin aktif ve üretken kalması için teşvik edilmeleri. ▪ Yaşlıların gençleşmesi ifadesinin kavramsallaşması. ▪ Yaşlıların talep ve isteklerinin dikkate alınması ▪ Yaşlıların kendi potansiyellerini fark etmelerinin sağlanması. ▪ Özel sigortaların ve yenilikçi finansal hizmetlerin ve giderek artması. ▪ Yerinde yaşlanmanın desteklenmesi. ▪ Yaşam boyu öğrenmenin yaşlı bireylere da yönelmesi ve yaşlıların teknolojiye uyum konusunda desteklenmesi. ▪ Yaşlı bireylerin iş değiştirme ve iş devamsızlığı konularında gençlerden daha fazla tercih edilmesi. ▪ Yaşlı bireylerin işe alınması ve işte tutulmasının işyeri verimliliği ve kültürü olumlu bir etki yaratması. ▪ Genç nüfusun azalması sebebiyle işgücü piyasasındaki talebin yaşlı bireylere yönelmesi. ▪ Mağazaların iç tasarımlarının yaşlılara uygun hale getirilmesiyle ürünlerin ambalajlarının ve etiketlerinin yaşlıların satın alma noktasındaki tereddütlerini ortadan kaldırması. ▪ İleri yaş turizmi oluşturulması ve turizm sektöründe yaşlıların payının giderek artması. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yaşlıların, işverenlerden beklentilerinin yüksek olacağı düşüncesi ile işverenler tarafından tercih edilmemesi. ▪ Yaşlı bireylerin işe uyum sağlama noktasında sorun yaşaması. ▪ Gümüş ekonomi ile ilgili KOBİ'lerin yaşadığı pazarlama miyopisi ve sektöre odaklanmada sorunlar yaşanması. ▪ Zorunlu emeklilik yaşının bireylerin hala üretken olduğu yaş dönemine denk gelmesi. ▪ Yaşlıların yaşadığı fonksiyon kayıplarının çalışma hayatındaki verimlilik ve performansı etkilemesi. ▪ Çalışma yaşamından ayrılan yaşlıların yeniden çalışmaya geri dönmek istemesine rağmen uzun dönem işsizlik yaşaması. ▪ İşverenlerin yaşlı çalışanlara mesleki eğitim verme gibi alanlarda yatırım yapma konusunda isteksiz olması. ▪ İşgücü piyasasında yaşlı dostu politikaların izlenmemesi. ▪ Yaşlıların gençlere göre teknolojiyi daha geç benimsemeleri ve uyum sorunları ile yaşlıların bilgilerinin ve tecrübelerinin değerinin de azalması. ▪ Yaşlı bireylerin yeni ürün ve hizmetlerle ilgili bilgi kaynağına ihtiyaç duyması ve erişiminin zor olması. ▪ Yaşlı nüfusun heterojen bir yapıya sahip olması ve bunun getirdiği ek zorluklar. ▪ Yaşlı bireylerin, varlıklarını nasıl yönetecekleri konusunda yetersiz bilgiye sahip olmalarına ek olarak kredilere erişmekte zorlanmaları. ▪ Gümüş ekonominin tam olarak tanımlanmamış ve sınırları belirsiz bir pazar olması. ▪ Gençler için geliştirilen ürün ve hizmetlerin yaşlıların özel taleplerini tam olarak karşılamaması.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Emeklilik sonrası çalışma ile ilgili uygulamada olan politikaların yaşlıları kayıt dışı olarak çalışmaya yöneltmesi. ▪ Mevcut eğitim seçeneklerinin hacmi ve içeriklerinin yaşlıların taleplerini ve çıkarlarını yeterince karşılayamaması.
<p style="text-align: center;">Fırsatlar</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Gerontoloji ve geriatri bilimine olan ilginin artması. ▪ Nüfusun yaşlanması sonucu istihdam yaratılması ve gümüş ekonomiyle ilgili yeni kariyer alanlarının ortaya çıkması. ▪ Yaşlılarla ilgili konuların ürün ve hizmet anlamında gündem oluşturmasıyla yeni şirketlerin ortaya çıkması. ▪ Gümüş ekonominin; hükümetleri, sağlık hizmetlerine ve yaşlıların bağımsızlığını iyileştiren çözümlere yatırım yapmaya teşvik etmesi. ▪ Gümüş piyasasının sunduğu fırsatlar hakkında farkındalık kampanyalarının artırılması ve daha proaktif politikaların uygulanması. ▪ Yaşlılara yönelik yeni inovasyon hizmetlerinin oluşturulması ▪ Aktif yaşlanma girişimlerine sunulan özel ve kamusal desteklerin artırılması. ▪ Yaşam boyu öğrenme ile bireylerin bilgi ve yeteneklerinin işgücü piyasasının talepleri doğrultusunda şekillendirilmesi. ▪ Emeklilik yaşının artırılması ve emekliliğe kademeli geçiş sağlanması neticesinde sosyal güvenlik sistemlerinin yükünün azalması. ▪ Gümüş ekonominin küresel olarak en büyük pazarlardan biri haline dönüşecek olması. ▪ Nüfus yaşlanmasına yönelik olumsuz görüşlerin değişmesi. ▪ Yeni pazarlama tekniklerinin ortaya çıkışı ile ekonomik büyüme adına fırsatların doğması. ▪ Yaşlıların yeniden iş bulmasını kolaylaştıran ve yaş ayrımcılığını önleyen yasal düzenlemelerin yapılması ve uluslararası denetleme yapısının kurulması. 	<p style="text-align: center;">Tehditler</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Bağımlılık oranlarının sürdürülemez hale gelmesi. ▪ Gelir kutuplaşmasının derinleşmesi. ▪ Nüfus yaşlanması nedeniyle gençlerin işgücü piyasasındaki payının azalması sonucu işgücü kıtlığının ortaya çıkması. ▪ Emekli olan yaşlıların yaşam kalitesini korumak ve onların refahını artırmak için yapılan düzenlemelerin gençlere yapılacak olan yatırımları azaltması. ▪ Gelişmekte olan ülkelerin refah düzeyine ulaşmadan nüfusun yaşlanma sürecine girmiş olması. ▪ Yaşlıların işgücü piyasasında daha fazla yer almasının, gençlerin işgücü piyasasına katılmasını geciktirmesi. ▪ Gümüş ekonominin kazançlarının farkına varmayan toplumların nüfusun yaşlanması karşısında büyük sorunlar yaşaması. ▪ Bakıma muhtaç kesimin, çalışanlara oranla daha fazla olması nedeniyle sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğinin zorlaşması. ▪ Erken emeklilik olanaklarının devlet politikalarında olması ve gençlere istihdam yaratmak amacıyla erken emekliliğin çekici fırsatlarla sunulması. ▪ İstihdam politikalarının çoğu zaman kadın ve gençleri kapsamaması. ▪ İleri yaştaki bireylerin, bağımsız yaşayabilmek için genellikle kentsel altyapıya ihtiyaç duyması.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yaşlı bireylerin istihdam edilmesi için işverenlere teşvikler verilmesi ve çalışma koşullarının iyileştirilmesine yönelik düzenlemelerin yapılması. ▪ Sosyal inovasyonu ve sosyal girişimciliği teşvik etme ihtiyacı konusunda farkındalık oluşturulması. ▪ Kısa süreli ve esnek çalışma uygulamalarının düzenlenmesi. ▪ Evrensel tasarım anlayışı ile yaşlı dostu hizmet ve ürün kavramının ortaya çıkması. ▪ Sosyal yatırım anlayışının sosyal koruma ve sosyal hizmetler bağlamında benimsenmesi. ▪ Yaş bütünleşmesinin hâkim olduğu insan kaynakları politikalarının benimsenmesi ve çalışma yaşamında yaş ayrımcılığını engelleyen yasal düzenlemelerin yapılması. 	
--	--

Kaynak: Alcaide, 2020; Okumura vd., 2020; European Union, 2018; European Commission, 2018; ConwayLenihan vd., 2018; Marešová vd., 2015; European Commission, 2015, Madden ve Schönenberg, 2012.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

21. yüzyılda yaşanan demografik değişim, politika reformlarını ele almayı gerektirmektedir. Ancak bu reformlar büyük ölçüde yaşlanmayla ilgili uzun süredir devam eden önyargıları düzeltmeye ve sağlıklı yaşam beklentisindeki eşitsizlikleri kaldırmayı amaçlamaktadır (OECD, 2014). Bu noktada son yıllarda yaşlı bireylerin ekonomi içindeki değerine de daha fazla vurgu yapıldığı görülmektedir.

Yaşlı nüfus oranının giderek artması, ekonomik büyüme ve yeni iş alanları yaratma bakımından yeni fırsatlar sunmakla birlikte işgücü piyasaları için sorun oluşturmaktadır. Bu durum, yaşlanan nüfusa yönelik ürün ve hizmetlerin sunumu için yeni piyasaların oluşmasına ve yaşlanma ile bağlantılı kamu harcamalarının sürdürülebilirliğinin sağlanmasına dayanan “gümüş ekonomi” kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Gümüş ekonomide, yaşlı bireylerin iş hayatında aktif bir şekilde rol alması, ekonomiye katkıda bulunması ve sosyal ve kültürel yaşama katılmasının sağlanması hedeflenmektedir (Arentshorst ve Peine, 2018; Demirbilek ve Öktem-Özgür, 2017). Ayrıca gümüş ekonomi yaşlı bireylerin; yaşlı dostu hizmet ve ürünlerin tasarlanmasına ve sunulmasına bir diğer ifade ile işgücü piyasasına katılımının artmasıyla geliştirilebilir (Madden ve Schönenberg, 2012, s.5).

Gümüş ekonomi, yaşlanan nüfusun toplumsal ve ekonomik faaliyetlere dahil edilmesi için, yaşlıların gereksinimlerini karşılayacak özellikte hizmetlerin, ürünlerin, yenilikçi politikaların geliştirilmesi ve daha fazla istihdam ve büyümenin sağlanması gerektiği düşüncesine dayanmaktadır. Yaşlı bireyler sahip oldukları bilgi, yetenek ve deneyimler doğrultusunda, daralmakta olan işgücü piyasasında topluma ve ekonomiye hizmet edebilmektedirler. Ayrıca, her yaş grubu tarafından kullanılabilir ürün ve hizmetlere erişilebilirliğin yaygınlaştırıldığı yaşlı dostu çevrelerin yaratılması da uygun olacaktır. Bu noktada piyasada yaşlıların ihtiyaçlarına göre uyarlanmış yeni ürün ve hizmetler de ortaya çıkacaktır. Bu yaşlanmayı inceleyen teknoloji disiplini olan geronteknoloji alanına da önem kazandıracaktır.

Teknolojik çözümler ise yeni pazarlar oluşturmaya yardımcı olarak, yeni ürünler ve hizmetler sunarak, yeni iş uygulamalarını destekleyerek ve ihtiyaçlarına yanıt veren bağlantılı topluluklar yaratarak yaşlanma sürecini iyileştirmektedir.

Gümüş ekonominin geliştirilmesi noktasında “Yaşlı İstihdamı Kapsamında İşverenlere Yönelik Teşvikler ve Tedbirler” kapsamında aşağıda yer alan hususlarda büyük önem taşımaktadır.

- Yaşlı Çalışanlara Yönelik Ücret Desteği: Yaşlı bireylerin işgücü piyasasına girerken karşılarına çıkan büyük engellerden biri işverenlerin belirli bir yaşın üzerindeki çalışanlara karşı olan önyargılarıdır. Bu noktada işverenlerin işgücü maliyetlerini azaltan; 50-64 yaş arasındaki bireylerin belirli bir süre istihdamı karşılığında vergi indirimleri, Sosyal güvenlik kapsamındaki sigorta primlerinin karşılanması veya ücret sübvansiyonu şeklindeki mali teşvikler verilmesi istihdam konusundaki kararlarını etkileyebilmektedir.
- Yaşlı dostu iş ortamlarının oluşturulması: İşyerindeki çalışma ortamının yaşlı çalışanların zihinsel ve fiziksel gereksinimlerini karşılayacak şekilde dizayn edilmesi onların istihdam kararlarını etkileyen önemli bir unsurdur. Bu noktada çalışma ortamının yaşlı dostu bir ortam haline getirilmesi, işyerinin iş sağlığı ve güvenliği açısından da tüm çalışanlar için daha güvenilir olmasını sağlayacaktır.
- Yaş ayrımcılığının önlenmesi: İşgücü piyasasının işleyişini etkileyen en temel sorunlardan biri doğrudan ve dolaylı ekonomik sonuçları ile ayrımcılıktır. Dezavantajlı grupların ayrımcılığa maruz kalması hem işe alım hem de istihdam süreçlerinde motivasyon ve verimlilik kaybına neden olmaktadır. Yaşlı işgücünün istihdamda kalma ihtiyacı ve süresi arttıkça yaş ayrımcılığının görülme sıklığı da artmaktadır. Bu durumu engellemek için yaşlı bireylere karşı olumsuz kalıp yargıların değiştirilmesi amacıyla farkındalık çalışmalarının yanı sıra bir takım somut adımların da atılması gerektiği düşünülmektedir.

- Yaşlı istihdam kotası: Yaşlı bireylerin işgücü piyasasında etkinliğini artırmaya yönelik uygulamalar kapsamında, işverenlere belirli bir oranın üzerinde yaşlı istihdam edilmesi gibi birtakım zorunluluklar getirilmesinin yaşlı bireylerin istihdamının artırılmasına katkı sunacağı düşünülmektedir.
- Diğer yandan, genel olarak istihdam düzeyinin artırılmasına, işsizlerin mesleki vasıflarının geliştirilmesi ve özel politikaya ihtiyaç duyan grupların işgücü piyasasına kazandırılmasına yönelik yapılan faaliyetler olarak tanımlanan aktif işgücü programlarının “Yaşlılara Yönelik Aktif İşgücü Piyasası Programları” bağlamında aşağıda yer alan maddeler kapsamında desteklenmesi de adeta bir zorunluluktur.
- Mesleki eğitim ve hayat boyu öğrenmenin desteklenmesi: İşgücü piyasasında yaşanan dijital dönüşüm nedeniyle meslekler ve talep edilen beceriler çok hızlı bir şekilde değişmektedir. Yaş gözetmeksizin tüm çalışanlar için bir tehdit olan bu durum yaşlı çalışanlar için daha fazla tehlike arz etmektedir.
- Yaşlı işgücüne yönelik çalışan eğitimi: İşverenler insan kaynakları ve eğitim planlamaları sırasında hizmet içi eğitim sürecinde genellikle tecrübeli ve ileri yaştaki çalışanların eğitime ihtiyaç duymadığı inancından bazen de yaşlı çalışanların eğitime katılma konusundaki isteksizliğinden kaynaklı olarak gençlere öncelik vermektedir. Bu noktada, her yaşta çalışanın eğitim ihtiyacının olduğu ancak genç ve yaşlı çalışanların eğitim gereksinim ve beklentilerinin birbirinden farklı olacağı unutulmamalıdır.
- Esnek çalışma modeliyle yaşlı istihdam programları: Çalışanların yaşlanma ile birlikte çalıştıkları işin yoğunluğu, şekli ve çalışma saatleri konusundaki tercihleri değişebilmektedir. Yaşlı çalışanların, mevcut durumdaki çalışma koşulları daha esnek koşullarla değiştirildiğinde daha uzun süre çalışmaya devam ettikleri görülmüştür. Bu durum yaşlı çalışanların emekliliğe kademeli bir geçiş yapmasını, emeklilik sonrası ek gelir elde etmek veya sosyal olarak aktif kalmak isteyenlerin de faydalanabileceği yarı zamanlı istihdam modellerinin teşvik edilmesini sağlayacaktır.
- Yaşlılara yönelik girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi: Yaşlıların sürdürülebilir istihdamının sağlanması noktasında girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi; hem yeni istihdam alanlarının oluşmasını sağlayacak hem de onların sahip oldukları bilgi birikimi ve sektör tecrübesini ekonomik faydaya dönüştürecek fırsatları oluşturulacaktır. Yaşlı girişimcilerin daha fazla sermaye birikimi, yönetsel beceriler ve daha geniş bir iş ağına sahip olmaları nedeniyle kurdukları işletmelerin gençlere kıyasla daha başarılı olduğunu görülmektedir.

Hem yerel hem de uluslararası fırsatlar için Gümüş ekonomiyi hedeflemelerine olanak sağlamak için KOBİ sektörüne destekler (vergi indirimleri, mali ve mentorluk destekleri) sunulmalıdır. KOBİ'lerin ve Yüksek ğretim Kurumlarının yaşı nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak, yaşı bireylere danışarak yaşı nüfus için ürünler geliştirmesine olanak tanımak için işbirliği yapabileceği ve kaynaklar geliştirebileceği bir platform geliştirilmelidir. Farklı sektörler (KOBİ'ler, politika yapıcılar ve yaşı bireyler) arasında bilgi paylaşımına izin veren bir odak grubu oluşturulmalıdır. Bu, Gümüş ekonomi ve onun potansiyelini nasıl geliştirebileceğimiz hakkında daha derin bir bilgi ve anlayış yaratacaktır.

Belirli bir yaşın üstündeki iş arayan bireylerin kariyer beklenti ve hedefleri farklı olabilmektedir. Özellikle belirli bir süre işgücü piyasasının dışında kalan yaşı bireylerin çalışma yaşamına yeniden entegrasyonu kapsamında ihtiyaç duydukları işe veya eğitilmelere yönlendirilmeleri noktasında desteklenmeleri gerekmektedir. Yaşı bireylere modern iş arama yöntemleri, özgeçmiş hazırlama ve görüşme teknikleri gibi alanlarda destek sunulması yaşlıların işgücü piyasasındaki konumunu iyileştirebilir.

KAYNAKÇA

- Ageing Fit. (2018). The european event, (2. Edition). France.
- Aktan, C. C. (1999). 2000'li yıllarda yeni yönetim teknikleri 2 (stratejik yönetim). Ankara: Simge Ofis Matbaacılık.
- Albuquerque, P. C., & Lopes C. J. (2010). Economic impacts of ageing: an inter-industry approach, *International Journal of Social Economics*, 37(12), 970-986.
- Alcaide, J. C. (2020). The challenges of the silver economy, CENIE, <https://cenie.eu/en/blogs/silver-economy-open-reality/challenges-silver-economy>.
- Klimczuk, A. (2012). Supporting the development of gerontechnology as part of silver economy building, *Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research*, 2(2), 52-56.
- APEC. (2017). The Role of Standards and innovation for driving APEC's Silver Economy. APEC.
- Arentshorst M. E., & Peine, A. (2018). From niche level innovations to age-friendly homes and neighbourhoods: A multi-level analysis of challenges, barriers and solutions, *Technology Analysis & Strategic Management*, 1-13.
- Aydın A. (2017). Yaşlı işgücünün çalışma hayatındaki sorunları: kırklareli ili örneği, *Journal of Human Sciences*, 14(2), 1632-46.
- Laperche, B., Boutillier, S., Djellal, F., Ingham, M., Liu, Z., Picard, F., Reboud, S., Tanguy, C., & Uzunidis, D. (2019). Innovating for elderly people: the development of geront'innovations in the french silver economy. *Technology Analysis & Strategic Management*, 31(4), 462-476.
- Chmiliar, I. (2010). Multiple-case Designs. A. J. Mills, G. Eurepas, E., Wiebe (Eds.), *Encyclopedia of case study research* (s. 582-583) içinde. New York: SAGE Publications.
- ConwayLenihan, A., McGuirk, H., & McAleer, J. (2018). Composite SWOT analysis of all partner territories (PG105205). Cork Institute of Technology, Ireland: Cork. https://www.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/tx_tevprojects/library/file_1550487648.pdf.
- Davey, L. (2009). The application of case study evaluations. (Çev: Tuba Gökçek). *Elementary Education Online*, 8(2), 1-3.
- Demirbilek, T., & Öktem Özgür, A. (2017). Gümüş ekonomi ve aktif yaşlanma bağlamında yaşlı istihdamı, *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 10(1), 14-28.
- Dinçer, Ö. (2004). Stratejik Yönetim ve işletme politikası. İstanbul: Alfa Yayınları.
- DPT. (2003). Kamu kuruluşları için stratejik planlama nihai taslak. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT).
- European Commission. (2015). Growing the European Silver Economy. <http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/active-healthy-ageing/silvereco.pdf>
- European Commission. (2018). The Silver Economy: Final Report. European Union.
- European Commission. (2019). The Silver Economy An Overview of the European

- Commission's Activities. The First-Ever Global Silver Economy Forum Finland, 9-10 July 2019, <https://silvereconomyforum.eu/wp-content/uploads/2019/07/Silver-Economy-Brochure.pdf>
- European Union. (2018). SWOT Analysis report- CIM do Ave. European Union, https://www.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/tx_tevprojects/library/file_1549020736.pdf.
- Felix, J. (2016). Silver economy: opportunities and challenges to Brazil adopt the European Union's strategy, *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 29(2), 115-133.
- Gordon, C. (2017). Silver Economy: The Value of Living Longer. Silver Economy, Tauranga.
- Gürlek, B. T. (2002). SWOT Analizi. Gebze: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK).
- Heffner, K., Klemens, B., & Solga, B. (2019). Challenges of regional development in the context of population ageing. analysis based on the example of opolskie voivodeship, *Sustainability*, 11(19), 5207.
- IBERDROLA. (2021), <https://www.iberdrola.com/innovation/silver-economy> .
- Korkmaz, A., & Korkut, G. (2018). Gümüş ekonomi ve aktif yaşlanma bağlamında toplumsal katılım, *İş ve Hayat*, 4(8), 257-272.
- Krzyminiewska, G. (2020). Innovative Technologies in the Process of Development of the Silver Economy. K. Nermend, M. Łatuszyńska (Eds.). *Experimental and Quantitative Methods in Contemporary Economics* içinde. Springer.
- Lai, M. M., Lein, S. Y., Lau, S. H., et al. (2016). Modeling age-friendly environment, active aging, and social connectedness in an emerging Asian economy, *Journal of Aging Research*, 1-14.
- Madden, T., & Lisa, S. (2012). Age friendly services and products Comment. Stakeholder-ESN, 29-30 October, Peer Review.
- Marešová, P., Hana, M., & Kamil K. (2015), Economics aspects of ageing population. *Procedia Economics and Finance*, 23, 534-538.
- Meiners, N. (2014). Economics of ageing: Research area and perspectives, *Quality In Ageing And Older Adults*, 15(2), 63-75.
- Merriam, S. B. (2013). Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber. (S. Turan Çev. Ed.) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- OECD. (2014). The Silver Economy as a Pathway for Growth Insights from the OECD-GCOA, Expert Consultation 26 June 2014.
- Oğlak, S. (2017). Yaşlı bakımında görünmeyen işgücü: Aile bakımı ve ekonomik değeri. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 73-87.
- Okumura, M., Stampini, M., Buenadicha, C., Castillo, A., Vivanco, F., Sánchez, M. A., Ibararán, P., & Castillo, P. (2020). The silver economy latin america and the caribbean, Inter-American Development Bank.

- Özköse, H., Arı, S., & Çakır, Ö. (2013). Uzaktan eğitim süreci için swot analizi, *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 41-55.
- Rogelj, V., & Bogataj, D. (2019). Social infrastructure of Silver Economy: Literature review and Research agenda. *IFAC-Papers On Line*, 52(13), 2680-2685.
- Sammot-Bonnici, T., & Galea, D. (2015). SWOT analysis. *Wiley Encyclopedia of Management*. John Wiley & Sons, Ltd.
- SUDOE. (2014). The silver economy in southwest europe, <https://4.interreg-sudoe.eu/contenido-dinamico/libreria-ficheros/310619FB-AFB6-AA98-B00D-5D03559BB329.pdf>
- Szewczyk, M. (2018). The silver economy in the context of corporate social responsibility. *Annales. Etyka w życiu gospodarczym*, 21(5), 33-43.
- Therlin, W., Haggard, W., & Gutiérrez, A. (2018). The silver economy. *Investment Views*, 3 (Fourth Quarter).
- Zsarnoczky, M. (2016). The new hope for the EU–Silver Economy. *Building bridges: cities and regions in a transnational world*. Graz: RSA.